

Herforðin ikki stöðgæð

Hvat hendir so í Bretlandi í málinum um grindadráp!

„Tað seinasta vit hava frætt frá EIA er hetta, at føroyingar mugu gevast við grindadrápinum, tí tað er heilsuskaðiligt at eta grind, sum inniheldur kviksilvur og PCB. Serstakliga tí at landsstýrið hevur bannað enskum neytakjøti, vegna heilsuvanda, er tað ómoraliskt, at sama landsstýri loyvir grindadrápi sigur Jennifer Lonsdal frá EIA í bretsku blaðnum The Express 29. desember í ár.

Eg haldi, at EIA átti heldur at kannað, hví hvalurin er dálkaður og av hvørjum, tí hetta er stórrítt mót hvalinum enn okkara grindadráp.

Dánjal vísir eisini á, at nærri okkum enn London liggur Dounreay, har bretar havt bygt eina endurvinningsstöð til geislaavirkin evni. Hendir eitt óhapp á hesi stöð, verða flest allir hvalir dálkaðir í senn og er hetta ein hóttan, ið hann heldur átti at kannast nærri.

Louis Wilson stæddur í London, har hann ger eitt sera gott arbeiði fyri Føroyar og føroyingar. Hann kundi verið ein frálíkur lobbyistur hjá føroyskum politikarum fyri at framtíðin søk føroyinga í mongum málum

Men tað krevur, at t.d. EIA fer í hernað móti Bretlandi sjálvum, og tá er lættari at vinna sær pening burtur úr einum lítillum oyggjasamfelag, sum livir við og av náttúruni, og ikki hava pening at verja seg við í Bretlandi, eins og vit ei heldur hava somu „vælvild“ frá enskum fjølmiðlum sum teir. Aftan fyri alt falsið og retorikkina hevur alt hetta bert eitt endamálið, og tað er at vinna pening burtur úr málinum sigur Dánjal Petur Mariusarson við Tíðindablaðið Sosialin.

»...nú eg eri í klassiskum jørðildi staddur...«

Heðin M. Klein ummæli

Alexandur Kristiansen: Lógvæstur 33 tjóðingar - Fannir 1996 - kr. 66,-

Fyrr í ár kom út yrkingasavnið *Lógvæstur*, tjóðing- eftir Alexandur Kristiansen, tjóðingameistar, fremri øllum øðrum føroyingum, sum nú eru uppi, at týða í bundnum máli. Í savninum eru 33 yrkingar eftir 25 evropeiskar orðasmiðir og sköld. Talan er um fjølbroytt savn, fevnir rættiliga víða tíðarlaga sæð: tann elsti yrkingin fæddur í Grikkalandi u. 560 f.Kr. - tann „yngsti“ í Russlandi í 1911. Savnið sýnir tí eisini, hvussu yrkingarlígið alsamt skiftir og broytist, og hvussu yrkt hevur verið ymisk tíðarskeið og heilt upp í okkara öld.

Tjóðingar eru bæði úr grikskari og rómverskari fornöld, fyrri Krist og eftir. Tá ið týtt er úr slíkum málum, sum týðarin ikki kennir, eru yrkingarnar fluttar úr donskum, verður sagt í for- orðinum. Annars eru í savninum yrkingar eftir hópin av gitnum og nú klassiskum evropeiskum høvundum, t.d. Shakespeare, Goethe, Schiller, Lord Byron, Elizabeth Browning, Paul Verlaine, Yeats, Rainer Maria Rilke, so at nakrir eru nevndir - umframt at norð- bógvar, sum tey, ið vita um skaldskap, kennast við, eru sloppir upp í part - úr Svø- ríki Esaias Tegnér og Karin Boye, úr Danmark sjálvur Grundtvik gamli, úr Íslandi Jónas Hallgrímsson og Hannes Halstein.

Endarímið, sum mong knýta at yrking yvirhøvur, var ókent, bæði í grikskari og rómverskari fornöld. Men yrkingin var ymiskt bundin í stevi og í metriskum formum. Yrkingarnar kundu eisini verða flokkaðar við felagsheiti eftir innihaldi, t.d. var epigramm upprunaliga gravskrift, er seinni vordíð stutt og fynd- ug yrking ella ørindi, kanska við satiriskum broddi. Eini 100 ár f. Kr. skrivaði grikkinn Maleagros heita epigramm, sum í *Lógvæstri* eitur *Gravskrift*.

og ljóðar soleiðis:

Sæl veri tú, móðir jørð, lætt hvíli tú á Aisigénes.
Ongantið æviskeið sít var hann ein byrði hjá tær.

Johann Wolfgang von Goethe er ein tann gitnasti týski rithøvundurin nakran- tíð. Í hesum savninum eru tvær yrkingar eftir hann. *Rómversk Elegi*, ið her stendur sum sjálvstøðug yrking, eru í veruleikanum V. táttur í yrkingar-ringinum *Römische Elegien*. Hin yrkingin er *Mignon*, sum var navn, hann gav ungari gentu í verki sínum *Wilhelm Meister*. Yrkingin er í trim- um ørindum, og Goethe byrjar hana soleiðis:

Kennst du das Land, wo die Zitronen blühen,
Im dunkeln Laub die Gold-
Orangen glühen,
Ein sanfter Wind von blauen
Himmel weht
Die Myrte still und hoch der
Lorbeer steht.
Kennst du es wohl?
Dahin!
Möcht ich mit dir, o mein
Geliebter ziehn.

Og Alexandur:
Sig, kennir tú tað land í
glæmu gylt,
har sitrusfruktin lýsir
gróðurmilt,
hervalligt lotið gjøgnum
leysvið fer,
og myrtan blíðan sína
krúnu ber?
Tað land, tað land. Á
untist mær
at vitja hagar unnisti við
tær.

Eini tjúgu ár yngri enn Goethe var Friedrich Hölderlin. Munur var á, hvussu mikið var gjørt burtur úr teimum báðum, meðan teir livdu. Hölderlin gavst nakað tíðliga at yrkja, gjørdist óður í høvðinum og livdi síni seinastu ár einsamallur og gloymdur. Men eftirtíðin hevur sett hann høgt. Sagt hevur verið um hann, ta hann var millum teir fyrstu at sansa og fata og gera mál- ið leyst av sjálvum høvndinum. Tvær yrkingar eftir Hölderlin eru í *Lógvæstri*. Önnur er *Halfe des Lebens*, sum Alexandur týðir *Mid- livs*.

Fyrst Hölderlin:

Mit gelben Birnen hängt
Und voll mit wilden
Rosen
Das Land in den See,
Ihr holden Schwäne
Und trinken von Küssen
Tunkt ihr das Haupt
Ins heilighüchsterne Wasser

Weh mir, wo nehm ich,
wenn
Es Winter ist, die Blumen,

und wo
Den Sonnenschein
Und Schatten der Erde?
Die Mauern stehn
Sprachlos und kalt, im
Winde
Klirren die Fahnen.

Og Alexandur:
Ný lýsir av landi
hin gula gróðið
á ungdómsins oyggi.
Og hvítar oknir -
hollasu vinir
ástardruknir søkja tit tykk-
um
gloymsku og ró.

Vei mær, hvar er at finna
á vetri tey blóm
hitt sólar skinið
teir jarðar skuggar?
Veggirnir málleysir
kaldir, ívandinum veður
hanarnir glinta.

Í *Lógvæstri* hevur Alex-
andur týtt, ella heldur end-
uryrkt, hópin av sonettum,
sum lítið hava verið iðkaðar
á føroyskum - og eisini lítið
týddar. Sigast má, at tann
sum fer undir at yrkja og
týða í sonettformi, og bæði
lýkur fornlig og skaldslig
krøv, skal vera væl útborin,
bæði málsliga og ljóðliga,
og tað er Alexandur í ríkiligt
mát.

Eina helst ástaryrkingar
hava verið skrivaðar í son-
nettformi, síðan tær so at
siga vóru uppfunnar í Italia
midskeiðis í 13. öld. Sha-
kespeare skrivaði sínar git-
nu ástaryrkingar sum son-
ettir, men hann skrivaði tær
við øllum 14 reglunum út í
eitt, sum eitt ørindi. Seinni
hevur verið vanligt at loysa
tær upp í 4 ørindi, so at tvey
tey fyrru verða 4-reglað,
tvey tey seinnu 3-reglað.
Soleiðis verður eisini gjørt
í hesari tjóðingini av sonett
nr. 116, her nevnd *Sannur
kærleiki*. Shakespeare endar
hana soleiðis:

Love's not Time's fool, tho-
ugh rosy lips and cheeks
Within his bending sickle's
compass come;
Love alters not with his bri-
ef hours and weeks,
But bears it out even to the
edge of doom.
If this be error and upon me
proved,
I never writ, nor no man
ever loved.

Og Alexandur tulkar:
Og deingir tíðin sorg á
mann og vív
og elvir stúran teim og
vesal kor,
man kærleikin tó eiga
ævigt lív

og broytist ei, sum annars
hugskot ør.
Er hetta ósatt, gloyms so
míni orð.
Men gloyms so allan kær-

leika á jørð.

Lurtarnir hava varnast, at í
yrkingum ber ikki til at týða
orð fyrri orð. Huglagið í yrk-
ingini, sjálvur stemningur-
in, er líka so umráðandi sum
innihaldið. Bæði skulu
siggjast aftur í tjóðingini. Tí
er tjóðingin tað sama sum
enduryrking. Ella sum
norska skaldið Olav H.
Hauge segði: »Týddar yrk-
ingar eru egnar yrkingar«.

Tí er umráðandi, at tjóð-
arin dugir bæði snildi og
hógv, at yrkja uppi, og at
vera trúgvur móti grund-
vøllinum í yrkingini.
Sum dømi um, hvussu ó-
fóru Alexandur kann vera í
síni enduryrking, fari eg
at nevna endareglurnar í
tjóðing hansara av teirri
kendu íslendsku sonettini
eftir Jónas Hallgrímsson:
*Nú andar suðrið sæla vin-
dum Þýðum*. Í yrking síni
biður Jónas skald fuglin
heilsa - »ef að fyrir ber/ ein-
gil með húfu og rauðan
skúf, - í peysu«. Í endur-
yrkingini hjá Alexandri
verður einki sagt um,
hvussu gentan er flatin, men
so mikið meira um, hvussu
hon er av lyndi, hon sum
breiðir dreymar sínar út á
blik. Tey bæði 3-reglaðu
endaðrindini týðir hann
soleiðis:

Væl verði tær, ið
fagurlátn fer
við fríðum veingjaspenni
tínar leiðir
í dalin inn at syngja
songin tín

har undir homrum, kvøðu
henni ber,
sum út á blik væir sínar
dreymar breiðir,
trúfasti trøstur - tað er
vina mín.

Hetta er enduryrking av tí
slagnum, at Janus Djurhuus
rennur fram fyrri teg. Alex-
andur er einki aftari. Men
tá at teir líkjast, eisini í vak-
urleika og málsligum ljóma,
er Alexandur upp aftur lætt-
hentari enn meginskaldið.
Báðir eiga teir tað í felag,
at teir á hepnari stund kunnu
gera tjóðingar, sum standa
einki aftan fyrri sín uppruna.
Forlagið Fannir hevur
givið út *Lógvæstur*, sum
kostar 66 kr. í bókaúðun-
um. Og tað er ikki nógv fyrri
hetta dygdarverk. Vónandi
verður hon nógv keypt og
lisin - og givin. Tær mongu
ástaryrkingarnar gera, at
hon er væl hóskandi sum
jólagaða - til hansara - og
til hennara.

10.12.96
Heðin M. Klein

Soleiðis ummælt í Útvarpi
Føroya 12. des. 1996.